

QULU AĞSƏS

Unudulmaz sənətkar, Xalq artisti Qədir Rüstəmovun bu ay 90 illik yubileyidir. Bu münasibətlə Qulu Ağsəsin "Qədir gecəsi" adlı yazısını təqdim edirik.

- Ə, qaqa, maşın mənim, ev dostumun, bə bunlar nə adnan gəlib doluşublar içəri?..

Adil müəllim Qədiri bir də bağına basdı, "şofer"ə əl uzatdı, Zöhrabla hal-əhval elədi, mənə yaxınlaşanda oğurluq üstə tutulan uşaq kimi qızardım, başımı əvvəl aşağı, sonra tavana sarı qovzadım, Qədirin atması havada üzürdü...

Montajdan çıxıb redaksiyaya girəndə uşaqlar nahardaydı, stolun üstündəki "zapiska"da "Qulu, Zöhraba ("Azadlıq") zəng vur" sözləri elə pintliliklə yazılmışdı ki, Sitarənin "poçerk"i gəndən çağırırdı.

"-Alo, zəhmət olmasa, Zöhrab Əmirxanlı..."- Salam. - Salam. - Necəsən? -Necəsən? -Yenə "Azadlıq"dasan? - Yenə radioda çürüyürsən?" - Zöhrabın səsinə hiss elədim ki, diabetinin dilinin şəkəriylə tərs-mütənəşib vaxtlardı, yeni kefi kökdü, taleyindən razıdı, burnuma kabab iyi gəldi. "Ağdamlı Adil müəllim zəng vurmuşdu, dedi, Qədir Bakıdadı, danışmışam, sənə müsahibə verəsidi, götür gəl Ələtə..." Bir şey kəsdirməmişəm, ancaq sual verməyin də mənası yoxuydu, Zöhrab ki başladı, dəndiyində söz saxlayan deyil.

"Dur gəl "Azadlıq"a, gedək "Kubinka"ya, beşin yarısı Qədir dostunun maşınında bizi gözləyəcək, istəyirəm, ikimiz bir yazı hazırlayaq". "Kubinka"ya çatanacan sözü bir yerə qoyduq ki, Qədiri maşından sal-

dıraq, mü sahibəni elə Bakıda aşq, Adil müəllimdən zəng vurub üz istəyirik. Qədir çatan kimi üstünü aldıq, Zöhrab sağdan, mən soldan, bizim havadan, o bizim qurudan hücumə keçmək istədik. Sözü kimə deyirsən?

Qədir daş atıb başın tutdu: "Ə, əvvəla, mən heç sizi tanımıram, Adilə hörmətim var, ona görə bəlkə sizi də maşına götürdüm. İkincisi, mən Bakıda karıxıram, sözümü-hərəkətimi bilmirəm, heç Əliyev mənə orden verəndə ağızdolusu təşəkkür də eləyə bilmədim. Siz kimsiniz, ə?" Çar-naçar maşına oturduq. "Mənim adım Zöhrabdı", "Mənimki Quludu", sürücü geri qanrılıb güldü: "Mən də Qədirin şoferiyəm". Qədir tərsikdi: "Şofer nədi, ə, sən bunların ikisindən də mərifətli oğlansan..." (Allah, sən özün Zöhraba səbr ver!) Zöhrab deyən məni eşitdi, üzündəki göy qurşağı əriyib itdi, başını irəli uzadıb Qədirə nəse soruşmaq istədi. Qədir dönüb gözlerini elə bərlətdi ki, ikimiz də mumladıq: "Ə, başımı qatmayın, bu saat avariya eliyəjəm" (Allaha and olsun, sükanə ayrısıydı, amma biz inandırıq...). Ələtə xeyli var... 96-nın payız aylarıdır gerek ki. Bizdə heylə demirlər ha. Vay odu bir ağsaqqaldan nəyinsə yaşın soruşasan, o saat qayıdacaq ki, Keçiciğiri altındakı dağdağarı ildırım vuran ili... dəyirman Məhəmmədi yer çəkəndən azca irəli... güneyin dalından beləməsinə qalxanda Salmanlar kəhrizinin baş quyusuna şappa düşəndə... Divangirin gamışı Qalaya qaçanda... Amma mən sizə dəqiq vaxt deyirəm: Qədir Rüstəmov təzəcə "Şöhrət" ordeni alıb, ev alıb, yenə nəse başışlayıb, indi bir-bir özündən soruşacam, bir-cə Ələtə çataq. Postdan keçəndə "QAI" saxladı: "Sənədləri!". "Sənə məni!" - Qədir buyğur polisə çəmkirdi. "Bay, Qədir müəllim, sizə qurban olum, nətersiz?" Postdakılar maşını dövrəyə aldılar. içəridən biri qaça-qaça gəldi ki, reis Qədri görmək is-

təyir, deyir, ayağını yuxarı qoysun, mənim yanıma. Di dur Qədirin qabağında, Azərbaycan polisi, görüm necə durursan?! "Ə, mən q...bə-yəm-zadam, yanına çağıra, sən öl, kişiye dəyərəm, onun şalvarını çıxartdır" (Vaxtın sürətini artırırım - müəl.). Polis üzrxahlıq eləyir: "Ötən dəfə Rəmiş də gəlmişdi..." Rəmişin adını eşidəndə Qədir lap hövüllənir: "Rəmiş kimdi, ə, sən məni ona tay tutsan? Sür, ə!.." Zöhrab qulağıma pıçıldayır ki, bundan müsahibə verən olmaz. Qədir Zöhrabdan iş yerini xəbər alır. Duet başladı. Zöhrab Elçibəyi, Qədir Əliyevi müdafiə eləyir. Axırı Zöhrab "pas" gedir, Qədirə kirimək bilmir: "Çox da mənə xalq artisti adı verib, amma ondan prezident olmaz. Elə bil, Rəmiş padşah qoymusan, adamın dədəsinin goruna söylərlər, sən öl. Gördün də Elçibəyi. Bizi qoydu Leylanın düzündə".

Mən partlayıram: "Qədir müəllim, bunu indi niyə deyirsiniz?"

"Havaxt deyim, bəs? Bəri bax, ağsaqqal mənə orden verib - verib, ev verib - verib, noolsun içində yaşamayanda?! Heç yaxşı kişilər şikəst balasına heylə baxmırlar..." Şoferin dünya vecinə deyil, arabir Qədirə məzələni: "Leylanın düzün yaman dedin e. Haradı ora?" Qədir sözü boynundan atır: "Mən nə bilim haradı, bu "açkili" oğlanlardan xəbər al..." Ələt xaraba nə uzaqmış? Tərslikdən Adil müəllim evdə yoxdu, harasa çıxıb, ikinci mərtəbədəki stolların üstü naz-nemətlə doludu, ev sahibi gəlsə, "bismillah" eləyər-dik.

...Zöhrab Adil müəllimlə məni əməlli-başlı tanış eləməyə ehtiyac duydu, Qədirin yolda çıxardığı oyunlardan danışdı, üstündən də and-aman elədi ki, bizi boş qaytar-masın. Çörəkədən sonraya razılaş-dıq (Vaxtın sürətini təzədən artırır-am - müəl.).

Stola araş sel kimi axır, Adil müəllim şeiir şeirin, sağlığı sağlığın dalınca qoşur.

QƏDİR GECƏSİ

Qədir deyilən Allah bəndəsi əlini süfrəyə uzatmır, vur-hay qəlyanı kö-rükləyir. At minnətinə sözü ona ver-irlik. Diktafonu yavaşca stolun üstünə qoyuram, düyməsini sıxmamış Qədirin gözü alır, çörək burnumuzdan gəlir (A bədbəxt, guya Qədir nə deyəsidi ki? Gözəl bilirsen ki, onun möcüzəsi səsinəydi), biz üz istəyirik, diktafonu qulaqlayıb o biri evə atılır. Zöhrab Adil müəllimi öyrədir soruşsun ki, Hacibaba nətər oxuya-nıydı? Qədirin cavabı hazırımış: "Allah rəhmət ələsin, əziyyət çəkirdi". Bəs Ağaxan, Arif, Süleyman? - "Sağ olsunlar, zəhmət çəkirlər". Zöhrab girevədən istifadə eləyir, üzünü Adilə tutub Qədirə eşitdirir: "Şamaxıda bir qız peyda olub - El-narə, qeyri-adi səsi var, stili də özünəməxsusdu". Qədir tora düşür: "Ə, mənim ağzımı açmayın, yerindən qalxan özünə bir stil qayırır. Ayrı şeyi bilmirəm, muğamatın bir-cə yolu var: Xan yolu. Bu, el yoludu. Mən də o yolu gedirəm - dədə-baba. Bunlar qıraqdan gedirlər, qaçaq-quldur yolu-nan".

Zöhrabın tükü durulur, üzünü şeştlə Qədirə tutub: "Alim Qasimov xaricdə zənciylə oxuyandan sonra Az.TV ona hücumə keçib, Həbil Əliyev o günü Alimi "vəpəşə" yıxıb sürü-dü, deməli, siz də onunla həmrəy-siz, eləmi?" - soruşur. Qədirə bu söz bəsiymiş ki, təzədən "öz amp-luasına" qayıtsın: "Həbil özünə gü-lür, Xan əmimə ayaq verən kaman-çada bu durub "Cücələr" çalır. O kimdi Alimə sataşır?" Sonra təzə-dən mülayimləşir: "Allah başlarınd-an töksün, hamısı zəhmət çəkir". Gecədi, saat on ikiyə işləyir, heç nə alınmadı. Zöhrab getmək üçün məc-lisdən izn alır. Adil müəllim bizi bu-raxmaq istəmir, o biri otaqda yerim-yaz hazırdı, Qədir "Gecdi, getsələr yaxşıdı" - deyir. Səhərdən bəri onun əlindən canı boğazına yığılan Zöhrab tələsik pləşini geyir. Mənim pal-tomu hirsə üstümə atır: "Getdik!" ("Qəzeti də belə-belə olsun, səni də...") Adil müəllim əl-ayağa düşür,

Qədir özünü sındırmadan yerindən qalxır: "Bunları özüm evlərinə qoya-jam".

Bizi yola salmaq üstündə qırğın düşür, Qədir dediyindən dönmür, "şofer"i divanın üstündən paltoları yığıdır... Birdən: "Ə, bə mənim ordenim hanı?" - hamı Qədirin yaxasına baxır, ora Leylanın düzü kimi bomboşdu, irəliden də gerek ki, bir şey yoxdu. Adil müəllim yazıq stolun altına baxır, mən qorxumdan ciblərimi eşirəm, Zöhrabın hirsindən üzü səyriyir, "şofer" qanımızın arasına girir: "Qədir, bəlkə evdə qoymusan?" (Bir azdan ağılımıza gələcək ki, orden və medalların vurtut eskizi hazırdı...) Qədir sürətlə otaqdan çıxır, səhəri qaydayla "Ji-quli"də tərkəşirik. Saat bir olar. Arabir maşının qabağında gurd-quş keçir, Qədir çaşa gəlir: "Üstü-nüzdə tufəng olanınız yoxdu?".. Kamal Abdulla yazır ki, Bakıya təşrif buyuran Oljas ağanı (Süleymenov) rayona qonaq aparmışdıq, yedik-iç-dik, dərdləşdik, şeir dedik, Oljas ağa təkdimizə baxmayaraq, dodağın dodağından ayırmadı. Geri qayıdanda, heç kəsin unamadığı yer-də başladı, nə başladı... Əsl oxuma-lı gecəydi, yorğun adamlar, maşın-da da Qədir Rüstəmov. Qədir oxu-madı, dinmədi, danışmadı. Biz də ağzımıza su alıb oturdurduq. Düşəndə yalandan əl tutduq.

Mən:

- Qədir müəllim, icazə verin, bu gecəni yazım? Siz oxumadız, oxu-madız...

Qədir Rüstəmov:

- Səni məhkəməyə verərəm.
- Sonra da yazmaq olmaz?
- Sonra... nə bilim, ə, nə olar, nə olmaz? Allah-zadam?

Mən Qədir oxumayan gecəni Al-lahın izniylə yazdım. Üstündən üç il yarım keçəndən sonra. Qədirə gə-nəşmədən, Zöhrabdan xəbərsiz. Bi-lib nə deyəsidi: Allah deyillər ki?..

Fevral, 2000

